

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av elevers tillgång till
läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska
skolformerna vid Sofiedalskolan i Gävle kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Sofiedalskolan avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska skolformerna.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Sofiedalskolan i Gävle kommun i flera delar uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.
- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.
- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.
- Skapa förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 22 april 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se) eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer (dnr 2025:5014) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
<p>Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
<p>Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Sofiedalskolan i Gävle kommun i flera delar uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan ämnen och stadier om lärare medvetet använder läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang, främja progression i elevernas lärande och stärka deras ämnesintresse i de teoretiska ämnena.

I intervjuer med lärare i förskoleklass, låg- och mellanstadiet och rektorn framkommer att majoriteten av lärarna använder relevanta läroböcker samt andra läromedel för att planera och strukturera undervisningen. Lärare uppger att läroboken i flera ämnen används som stomme i undervisningen samt att andra läromedel används som komplement. Sammantaget använder lärare läroböcker och andra läromedel för att skapa en röd tråd i flera ämnen. Däremot framkommer att lärare i mellanstadiet inte använder sig av en lärobok i ämnet svenska i årskurs 6. Lärare som undervisar i svenska uppger att de har valt att inte använda lärobok, då innehållet i kursplanen är omfattande och tiden begränsad. Undervisningen utgår i stället från egenproducerat material samt material från olika sidor på nätet.

Av intervjuer med lärare och elever på högstadiet framgår att läroböcker används i de flesta teoretiska ämnen, men att tillgången är begränsad och inte täcker alla klasser och årskurser. I naturorienterade ämnen finns endast en klassuppsättning som delas mellan flera klasser på olika våningsplan. Antalet läroböcker räcker inte för att varje elev ska ha en egen lärobok under lektionstid. I samhällsorienterade ämnen är tillgången bättre, med två klassuppsättningar av olika läroböcker, och fler läroböcker har köpts in de senaste åren. I svenska används läroboken i begränsad utsträckning, medan engelska har en klassuppsättning i årskurs 7 men saknar läroböcker i årskurs 8 och 9. Lärare har olika uppfattning om huruvida det finns resurser att köpa in läroböcker. Lärarna uppger att ekonomiska skäl ligger bakom den begränsade tillgången till läroböcker. Statsbidrag har möjliggjort vissa inköp, men i flera ämnen saknas fortfarande fullständig uppsättning.

Lärarna väljer sina läromedel själva och användningen varierar beroende på ämne, våningsplan och individuella preferenser. Vissa lärare avstår från att använda läroböcker om de är svåra att nå på de olika våningsplanen. Några lärare uppger att de därför använder digitala läromedel i stället för läroboken. Lärare uppger att digitala läromedel kan vara problematiskt för elever med behov av struktur. Lärare uttrycker behov av flera exemplar av läroböcker för att undvika att leta efter material och efterfrågar ett bredare urval av läroböcker för att kunna anpassa undervisningen.

Det framgår av intervjuer med lärare att de stödjer lärandet genom att gå igenom centrala begrepp och ställa fördjupande frågor. I intervju med

elever framkommer exempelvis att i samhällsorienterande ämnen arbetar eleverna med texter från läroboken och besvarar tillhörande frågor. Elever uppger att kunskapen inom flera ämnen, såsom matematik, moderna språk och naturorienterande ämnen, successivt fördjupas i takt med att de avancerar i årskurserna. Genom att använda läroböcker upplever de att de kan följa sin egen kunskapsutveckling över tid. Elever uppger dock att undervisningen i naturorienterande ämnen ibland försvåras när läraren använder flera olika läroböcker och andra läromedel med varierande innehåll, vilket kan leda till bristande sammanhang och ökad komplexitet. Som en följd av detta får elever på olika kunskapsnivåer olika instruktioner, vilket kan påverka lektionsupplägget och skapa otydlighet i undervisningens struktur. Flera elever uttrycker att en mer samlad struktur, exempelvis i form av en enhetlig lärobok, skulle underlätta inläringen.

Vidare framgår av granskningen att lärare väljer läromedel och metoder utifrån elevernas läsförmåga och hur läromedlet kan bidra till att utveckla elevernas läsförståelse. Lärare i förskoleklass och på lågstadiet uppger att förutom läroböckerna i svenska och matematik används ett lärverktyg i syfte att träna och utveckla elevers språkliga medvetenhet. Lärare undervisar genom att exempelvis visa läroboken digitalt på tavlan och förklara olika ord och begrepp för att eleverna ska kunna utveckla sin språkliga förmåga. Vidare uppger lärare att flera elever som börjar på skolenheten inte är läsvana. Skolan har arbetat riktat med läsningen och använder ett kartläggningsverktyg som mäter elevernas läsutveckling i årskurs 1–9. Skolan trycker på hur viktig läsningen är i alla ämnen. Samtidigt noterar lärare att den tidigare skillnaden i läsförmåga mellan flickor och pojkar håller på att jämnas ut, vilket i huvudsak beror på en nedgång i flickornas läsprestationer.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att skolan har diskuterat skillnader i målpuppfyllelse och resultat på nationella prov mellan flickor och pojkar, men har inte uppmärksammat något samband mellan dessa skillnader och hur flickor respektive pojkar använder läromedel. Lärare uppger att det möjligtvis kan finnas en skillnad i att pojkar dras mer till att använda digitala läromedel och att flickor är generellt bättre på att läsa.

Av lärar- och elevintervjuerna framgår att lärare som använder läromedel som stomme i undervisningen varierar sin undervisning och att läroböcker och andra läromedel används för att skapa progression i elevernas kunskapsutveckling. Lärare ger exempel på olika läromedel och lärverktyg som de har tillgång till och använder i undervisningen för att öka elevers kunskaper. Exempelvis använder lärare sig av ett digitalt läromedel för att kartlägga elevers kunskaper i ämnet matematik och där lärare kan följa elevers progression i realtid, se elevers lösningar och individanpassa

undervisningen så att elever utvecklas i ämnet. Lärare i förskoleklass och lågstadiet använder sig av samma läromedelsserie i svenska för att kunna följa elevers progression. Vidare uppger lärare att de använder sig av egna exempel än det som står i läroboken för att fånga elevernas intresse. Därutöver använder sig lärare av lärarhandledningar till läroböckerna för att få tips och råd om hur läroböckerna ska användas och för att utveckla elevers kunskaper. Elever beskriver att läroböckerna är intressanta vilket ökar elevernas lust att vilja lära sig mer.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger ändamålsenliga instruktioner till eleverna hur de ska använda läroboken eller andra läromedel i undervisningen.

Av lärarintervjuerna framgår att lärare i förskoleklassen och på lågstadiet ger instruktioner om hur eleverna ska ta sig an läroböcker. Lärare uppger att de använder sig av det digitala materialet kopplat till läroboken eller projicerar direkt från läroboken för att gå igenom innehållet för lektionen och visa praktiskt vilka sidor som eleverna ska arbeta med. Även på mellanstadiet och högstadiet ger lärare instruktioner om hur eleverna ska navigera i läroböcker och andra läromedel. Lärare går exempelvis igenom hur en lärobok är uppbyggd. Lärare uppger att de instruerar om vad eleverna ska läsa på samtidigt som de ger skriftliga instruktioner i skolans digitala plattform. Lärare går igenom lässtrategier och kopplar även dessa till strategier för skrivande. I högstadiet ger läraren i ämnet svenska vägledning kring hur eleverna kan använda illustrationerna i läroboken som stöd för sin förståelse och sitt lärande. I matematikundervisningen visar läraren hur eleverna kan hämta information från bilderna i boken, vilka ofta illustrerar beräkningsmetoder steg för steg, och därmed underlättar förståelsen av hur uppgifterna ska lösas.

I intervju med eleverna framkommer att lärare även lär ut hur man kan snabbläsa en text genom att till exempel navigera med hjälp av årtal och underrubriker. Elever uttrycker att lärarna aktivt stödjer dem i att utveckla en personlig inlärningsstrategi som främjar deras kunskapsinhämtning.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärarna använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.

I intervjuer med lärare, rektorn och elever framkommer att eleverna ges möjlighet att arbeta med läroböcker och andra läromedel som är anpassade

efter deras individuella nivåer och behov inom olika ämnen. Dessutom erbjuds en digital tjänst där elever kan få texter upplästa kopplade till deras läroböcker. Inom flera ämnen tillämpar lärare digitala lärverktyg som en pedagogisk anpassning för att möta olika elevers behov. Dessa tjänster möjliggör att elever som föredrar auditivt lärande kan lyssna på texter eller ta del av korta, informativa filmer som sammanfattar kapitlets innehåll. För elever som upplever svårigheter med att tillgodogöra sig innehållet i läroboken, anpassas undervisningen ytterligare genom lärarproducerade sammanfattningar eller instuderingsfrågor baserade på det lästa materialet. Vidare beskriver lärare i högstadiet att läroböckerna håller generellt en medelnivå och att dagens läromedel har blivit enklare jämfört med äldre utgåvor, en utveckling som märks i samtliga ämnen. Som en följd av detta kompletterar lärarna läromedlet för att möta elevernas behov av utmaningar. Exempelvis i engelska kombineras grundläggande uppgifter från läroboken med mer avancerat material utanför boken, för att ge utmaningar till de elever som kommit längre, exempelvis genom svårare grammatiska moment eller mer komplexa texter. Lärare beskriver hur de genom lärarhandledningarna får stöd i att planera och genomföra undervisningen, med konkreta råd kring lektionsinnehåll, didaktiska överväganden och anpassningar utifrån elevernas varierande behov. Lärarhandledningarna inkluderar även kopieringsunderlag samt ett flertal förslag på gruppaktiviteter som främjar lärandet. Lärarhandledningarna finns att tillgå både i fysisk form och digitalt.

I intervju med elever i högstadiet framkommer att i naturorienterande- och samhällsorienterande ämnen samt matematik finns läroböcker på olika nivåer. Det finns lättlästa böcker från samma läromedelsförlag som de andra läroböckerna som används i undervisningen, med samma fakta men kortare texter. Elever i högstadiet erbjuds fördjupning i ämnet matematik med att använda läroböcker på gymnasienivå.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att eleverna i vissa ämnen och årskurser har begränsad möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.

Av intervjuer med rektorn och lärare framkommer att det skiljer sig åt mellan olika stadier i vilken utsträckning elever får möjlighet att använda läroböcker utanför lektionstid. I förskoleklass och lågstadiet framkommer att elever har tillgång till egna läroböcker och andra läromedel i engelska, matematik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, svenska och teknik. Lärare uppger att läxor på lågstadiet är främst för att repetera och befästa kunskaper. Lärare skriver instruktioner för hemläxor i

skolans digitala plattform där även vårdnadshavare har tillgång till dokumenten och syftet med uppgiften. I intervju med lärare i mellanstadiet framkommer att lärare på mellanstadiet har utvecklat ett eget system där varje läromedel är numrerat. När eleverna lånar hem läroböckerna registreras numret, vilket främjar ansvarstagande och varsam hantering av läroböcker. Förutom läroböcker i olika ämnen har elever tillgång till inlästa läromedel och instruktioner via skolans digitala plattform för att stödja hemstudier. Skolan erbjuder dessutom extra studiestöd två gånger i veckan.

I intervju med elever och lärare på högstadiet framkommer att i de naturorienterande ämnena är det ofta en utmaning att ge läxor eller förbereda elever inför prov med hjälp av läroböcker, eftersom det inte finns tillräckligt många exemplar för att alla elever ska kunna ta hem en lärobok. I årskurs 9 har vissa elever fått låna läroböcker i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, men de har behövt lämna tillbaka dem redan nästa dag. För att kompensera detta lägger lärarna ut material på den digitala plattformen, så att eleverna kan ta del av innehållet och öva inför prov. För elever som har svårt med att använda sig av informationen i den digitala plattformen erbjuds att läsa och arbeta med läroboken på plats i skolan.

Rektorn uppger i intervju att eleverna på högstadiet alltid har tillgång till de sidor som de ska läsa i den digitala plattformen, men att i några ämnen, framför allt i naturorienterande ämnen, kan eleverna inte ta hem läroböcker, eftersom skolan inte har tillräckligt med exemplar för det.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorns ledning och styrning av arbetet kring tillgången till läroböcker är begränsad.

I intervjun med rektorn framkommer att rektorn uppfattar att det finns avsatta medel för att köpa in läroböcker och andra läromedel som behövs i undervisningen. Däremot har rektorn en begränsad insyn i vilka ämnen och årskurser där lärare avstår från att använda en lärobok med eleverna, liksom vilka ämnen där läroböckerna inte räcker till, så att varje elev har tillgång till en lärobok.

Av intervjuer med lärare framgår att de använder sig av läroböcker i de flesta teoretiska ämnena förutom i svenska för årskurs 6 och i engelska i årskurs 8 och 9. Lärare i högstadiet och biträdande rektor uppger även att det inte finns tillräckligt med exemplar i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen för att samtliga elever alltid har en egen lärobok att tillgå. Även i ämnet svenska på högstadiet är tillgången till en lärobok begränsad. I ämnen där det inte finns tillgång till läroböcker

använder sig lärare av andra läromedel och lärverktyg. Exempelvis i ämnet svenska i årskurs 6 har lärare lagt upp undervisningen så att eleverna tränar på att skriva och läsa olika texttyper och använda sig av andra läromedel med olika övningar samt läsa antologiböcker.

Lärare beskriver att de har fått prioritera vilka läroböcker de behöver köpa in för varje år. I intervju med rektorn framkommer att det inte har varit ekonomiskt möjligt att köpa in och uppdatera samtliga läroböcker, utan de mest daterade läromedlen byts ut först. Biträdande rektorn bekräftar att det finns en begränsad mängd av läroböcker i de naturorienterade- och samhällsorienterade ämnena på högstadiet. De befintliga läroböckerna cirkulerar mellan lärarna enligt en gemensam planering för att optimera användningen.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn tar ansvar för att göra lärarna delaktiga i valet av vilka läroböcker och andra läromedel som kan användas för att nå utbildningens mål.

I intervju med rektorn och lärare framkommer att lärare i lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet samtalar om och väljer de läromedel som passar bäst för eleverna och ämnet. Lärare uppger att det inom arbetslagen och ämneslagen förs regelbundna samtal om innehållet i läroböckerna. Lärarna diskuterar både vad de tycker om olika delar av böckerna och varför vissa läromedel inte är lämpliga för den aktuella elevgruppen. Lärare delar även erfarenheter kring hur läroböckerna används i undervisningen i olika ämnen. Inom högstadiets matematikundervisning bidrog till exempel en lärare till beslutet att införa en ny lärobok. För att underlätta övergången från mellanstadiet enades matematiklärarna om att använda ett gemensamt läromedel, för att främja kontinuitet och pedagogisk samordning mellan stadierna.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning leder ett gemensamt och medvetet arbete gällande användning av läroböcker och andra läromedel för att skapa likvärdighet inom skolenheten.

I intervju med lärare framkommer att lärarna regelbundet diskuterar vilka kunskaper eleverna behöver för att nå målen. Lärare på låg och mellanstadiet berättar att denna diskussion även kopplas till användningen av läromedel. På mellanstadiet används samma läromedel genom hela stadiet, vilket skapar kontinuitet. I lågstadiet läggs särskild vikt vid att

definiera vad eleverna ska kunna i svenska, engelska samt natur- och samhällsorienterande ämnen, med målet att främja en högre måluppfyllelse längre fram. Genom detta samarbete utvecklas en gemensam förståelse och en likvärdig undervisning inom de olika ämnena på låg – och mellanstadiet. Däremot skiljer det sig hur lärare på högstadiet väljer sina läromedel och det varierar beroende på ämne. Visserligen träffas lärare i ämnesgrupper med fokus på samtal om ämnena svenska, matematik och engelska, men det finns ingen gemensam riktlinje eller likvärdighetstänk kring läromedelsanvändning på högstadiet. I intervju med rektorn framkommer att lärare träffar andra lärare från rektorsområdet och samtalar om vilka läromedel som används i samtliga ämnen inom rektorsområdet. Det finns dock inte något gemensamt arbete eller likvärdighetstänk på skolenheten för att skapa en röd tråd exempelvis mellan stadierna kring läromedelsanvändningen.

I intervju med rektorn framkommer att det finns ett samlat arbete för att stärka elevernas läsförståelse i olika ämnen. Skolan arbetar aktivt med elevernas läsutveckling genom en digital tjänst som möjliggör systematisk kartläggning och uppföljning. Med hjälp av detta verktyg kan lärarna identifiera behov av stödinsatser eller anpassningar. Biträdande rektorer beskriver hur särskilda läsperioder och extra läspass schemaläggs för att förstärka undervisningen. Rektorn lyfter dessutom fram att kommunens ämnesträffar har haft läsning som ett tema, vilket stärker det kollegiala lärandet kring läsundervisning.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ser till att lärarna utvärderar tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel.

I intervju med rektorn och lärarna framkommer att lärarna utvärderar tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidtar åtgärder så att läroböcker och andra läromedel blir en del av skolans utvecklingsarbete.

Av intervjuer med rektorn och lärare framkommer att lärare med stöd av kommunens kartläggningstjänst för systematisk läsutveckling, kartlägger och följer upp elevers läsutveckling. Läraren kan med hjälp av kartläggningsverktyget se elevernas progression, om det finns behov av någon anpassning så att eleven använder rätt läromedel och för att understödja elevernas kunskapsutveckling mot utbildningens mål.

Lärare i lågstadiet uppger att vid en tidigare utvärdering med mellanstadiet har lärare identifierat att elever som påbörjar årskurs 4 uppvisar bristande förmåga i att skriva på engelska. Med anledning av detta fattade lärare

beslut om att byta läromedel i lågstadiet för att underlätta övergången till årskurs 4. Den senaste resultatuppföljningen visar att både kunskapsresultaten i engelska och elevernas prestationer på de nationella proven i årskurs 6 har förbättrats. Inför innevarande läsår har lärarna på skolan identifierat ett behov av att öka måluppfyllelsen i matematik. Lärare har sett över vilka läromedel som används i undervisning och planerar att följa upp användningen av läroböckerna kopplat till elevers utveckling.

Vidare framkommer det i intervjuer med lärare och rektorn att lärarna regelbundet återkopplar till biträdande rektorn efter genomförda utvärderingar.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.

Av läroplanen framgår att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning samt att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹ Av läroplanen framgår vidare att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Eleven ska successivt få fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar samt få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att den begränsade tillgången till läroböcker och avsaknaden av en genomtänkt struktur för användningen av läromedel i vissa ämnen och årskurser gör det svårt för eleverna att få en tydlig överblick och progression i sin kunskapsutveckling. När undervisningen främst bygger på lärarnas eget material och digitala lärverktyg, kan det leda till variation i kvaliteten och mindre systematisk

¹ Lgr 22, avsnitt 2.8, Rektorns ansvar.

² Lgr22, avsnitt 2.2, Kunskaper Riktlinjer.

undervisning. Dessutom används läroböcker och andra läromedel i begränsad utsträckning i vissa ämnen, vilket gör att eleverna inte får möjlighet att arbeta med dessa på ett sätt som stimulerar deras intresse och förståelse för ämnet. På lång sikt kan detta påverka både elevernas studiemotivation och resultat.

Genom att använda läromedel kan dessa stödja lärandet på olika sätt. Bland annat kan ändamålsenliga läromedel skapa sammanhang och ge en överblick och på så sätt främja lärandet. Eleverna kan genom läromedel få succesivt alltmer utmanande uppgifter och texter vilket gynnar deras kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna använder läroböcker och andra läromedel som en grund som främjar sammanhang och överblick över innehållet i undervisningen. Ett sådant arbete kan bidra till elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Utvecklingsområde 2

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.

Av skollagen framgår att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁴ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål och får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.⁵ Av förarbetena framgår att formuleringen att eleverna ska "ha tillgång till" de läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål innebär att eleverna till exempel ska få möjlighet att ta med läroböckerna hem så att eleverna kan repetera, läsa på och gå tillbaka

³ [Strukturerad undervisning - en modell i sex steg - Skolverket](#) hämtad 2025-10-27

⁴ 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

⁵ Lgr22 avsnitt 2.2 Kunskaper.

till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper.⁶

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärarna i begränsad utsträckning låter eleverna använda läroböcker utanför lektionstid inom de ämnen där det inte finns tillräckligt med läroböcker. Eleverna har begränsad möjlighet att låna hem läroböckerna från skolan vilket försvårar deras möjligheter till fördjupning, repetition och förberedelse samt för läsläsning.

Genom att öka tillgången till och aktivt främja användningen av läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid kan elever ges bättre möjligheter att utveckla sin förståelse och självständigt befästa kunskaper.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål även utanför undervisningstid. Skolverket har material om läxor som kan användas i detta.⁷

Utvecklingsområde 3

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra

⁶ Prop. 2023/24:21 s. 46.

⁷ [Läxor - Skolverket](#) hämtad 2025-10-27

lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁸

Motiveringen till utvecklingsområdet är att eleverna inte har tillgång till läroböcker i vissa ämnen och årskurser alternativt att det inte finns tillräckligt med exemplar så att varje elev får tillgång till en egen lärobok. Det framgår av intervjuer med elever, och lärare att det skiljer sig åt i vilken utsträckning det finns tillgång till läroböcker i olika klasser på mellanstadiet och högstadiet.

Genom att öka tillgången till läroböcker ger det elever en grundläggande utgångspunkt för undervisningen, oavsett tidigare kunskaper vilket är i linje med läroplanens mål om en likvärdig utbildning för alla. Läroböcker som är författade av ämnesexperter och granskade av fackgrupper säkerställer att innehållet är korrekt, sakligt och i linje med skollagen och läroplanens krav på objektivitet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Utvecklingsområde 4

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Skapa förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Av skollagen framgår att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹ Av förarbeten till skollagen framgår att läromedel kan ha betydelse för skolans kompensatoriska uppdrag och bidra till att stärka elevernas tillgång till en likvärdig utbildning.¹⁰ Skollagen föreskriver vidare att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.¹¹

⁸ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁹ 1 kap. 4§ skollagen (2010:800)

¹⁰ Prop. 2023/24:21 s. 30

¹¹ 1 kap. 9 § skollagen

Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.¹² Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹³ Vidare framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹⁴

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn i begränsad utsträckning styr och leder arbetet med användningen av läroböcker och andra läromedel, exempelvis har arbetet inget tydligt mål. Det finns inget gemensamt och medvetet arbete eller en röd tråd i användningen av läroböcker och andra läromedel på högstadiet eller på skolenheten som helhet för ett likvärdigt arbete.

Genom att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av såväl läroböcker som andra läromedel, kan likvärdigheten och undervisningens kvalitet på skolenheten främjas. Vidare kan detta bidra till att eleverna ges reella möjligheter att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling, utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Sevi Karoussi. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Sara Lidegran och Ewa Mölleryd deltagit.

¹² Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹⁵ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande¹⁶:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.¹⁷

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.¹⁸ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹⁹

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹⁵ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

¹⁶ 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

¹⁷ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

¹⁸ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

¹⁹ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²⁰

²⁰ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Sofiedalskolan den 23 september 2025. Besöket genomfördes av utredarna Sevi Karoussi och Sara Lidegran.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Gävle kommun med förskoleklass och årskurserna 1–9. På skolenheten går cirka 700 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

De samlade iakttagelserna från de skolenheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras under 2026.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
<p>Lärarna ser till att eleverna, såväl flickor som pojkar, får använda läroböcker och andra läromedel på ett sätt som bidrar till att skapa sammanhang och överblick över ämnesområden. Vilket ger progression i lärandet samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer.</p> <p>Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.</p> <p>Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.</p> <p>Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.</p>	<p>Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.</p> <p>Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.</p> <p>Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.</p> <p>Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.</p>